Stiftelsesdagen 12. oktober 2023

Aktuelle saker frå Stiftelsestilsynet

Tematilsyn og undersøking

Seniorrådgjevar Merete Tollefsen
Seniorrådgjevar May Helen Vik

Lotteri- og stiftelsestilsynet

Stiftelsestilsynet

Har ansvar for:

- tilsyn og kontroll med alle stiftelsane i Norge: ca. 6300 stiftelsar med samla eigenkapital på i underkant av 220 mrd. kr
- behandle søknadar om å opprette, endre eller avvikle stiftelsar
- føre Stiftelsesregisteret
- enkelte saker etter dekningslov, arvelov og samvirkelov

Samfunnsoppdraget

Lotteri- og stiftelsestilsynet

Formålet eig stiftelsen

- Styrets viktigaste oppgåve
- Formålet er «varig» - langsiktig perspektiv
- Verdiar er endeleg avgitt
- Oppretter har gitt verdiane i tillit til
    - at styret vil jobbe for å realisere formålet
    - at samfunnet, lovgivning og tilsyn skal korrigere og gje sikkerheit ved behov

Bak stiftelsen ligg eit sterkt engasjement og ønske definert i formålet

Lotteri- og stiftelsestilsynet

Styret har ansvaret

- Sikre at stiftelsens **formål** blir ivaretatt – plan
- **Forvalte kapitalen** på forsvarleg måte – plan for kapitalforvaltning
- Organisere styrearbeidet og verksemda på ein forsvarleg måte – **styreinstruks**
- Har kontroll over verksemda, rekneskap og formuesforvaltning – **internkontroll**
- **Andre styresmakter** og lovverk legg føringar.
- Brot på lovbestemte plikter er brot på forsvarleg forvaltning.

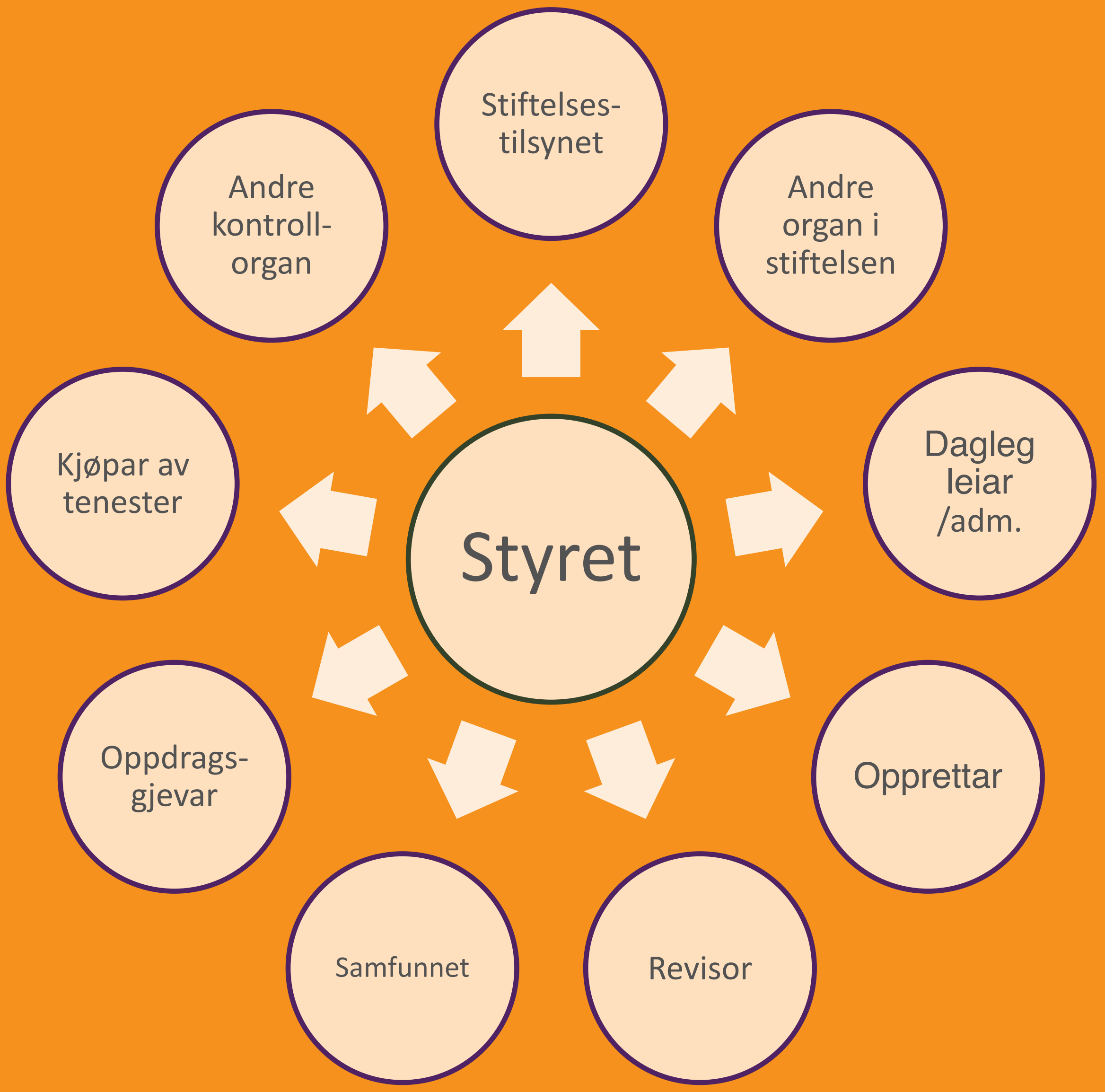

Risiko i stiftelsen

- Stiftelsane realiserer ikkje formålet sitt
- Verdiane i stiftelsane vert redusert gjennom uforsvarleg eller manglande formuesforvaltning
- Mangelfullt/dårleg styrearbeid
- Samarbeidsproblem i stiftelsen

Tematilsyn 2023

Transaksjonar med stiftelsens nærståande

Lotteri- og stiftelsestilsynet

Hever millionlønn fra både håndballforbundet og stiftelse

Håndballforbundet kjøpte tjenester fra presidentens «egen» stiftelse

Mens Kåre Geir Lio var håndballpresident kjøpte håndballforbundet tjenester fra stiftelsen han var administrerende direktør i.

Eva Joly om habilitetssakene: - Nepotisme og egeninteresse

Ektefellers aksjekjøp eller tildelinger av styrejobber til venner og bekjente: for Eva Joly er begge nepotisme og egeninteresse. - Alt språk som går ut på at det ikke var meg, men min mann, er irrelevant.

Dette forta hun ikke om

Det gjelder å feire og anerkjenne kritiske stemmer på jobb.

Lederen var klar til å utnevne en god venn til et viktig verv i organisasjonen. Da var det en nær medarbeider som protesterte, og sa at utnevnelsen til det vervet burde lederen overlate til andre. Her var hun inhabil på grunn av vennskapet. Det hadde ikke lederen tenkt på selv, men denne motstemmen fikk henne til å innse at det var tilfellet. I første omgang hadde hun vært blind for sin egen inhabilitet. Den var ganske åpenbar når hun tok et skritt til siden og betraktet forholdene fra synsvinkelen som medarbeideren foreslo. Nå kunne hun trekke seg tilbake og overlate beslutningen til andre, uten å dumme seg ut.

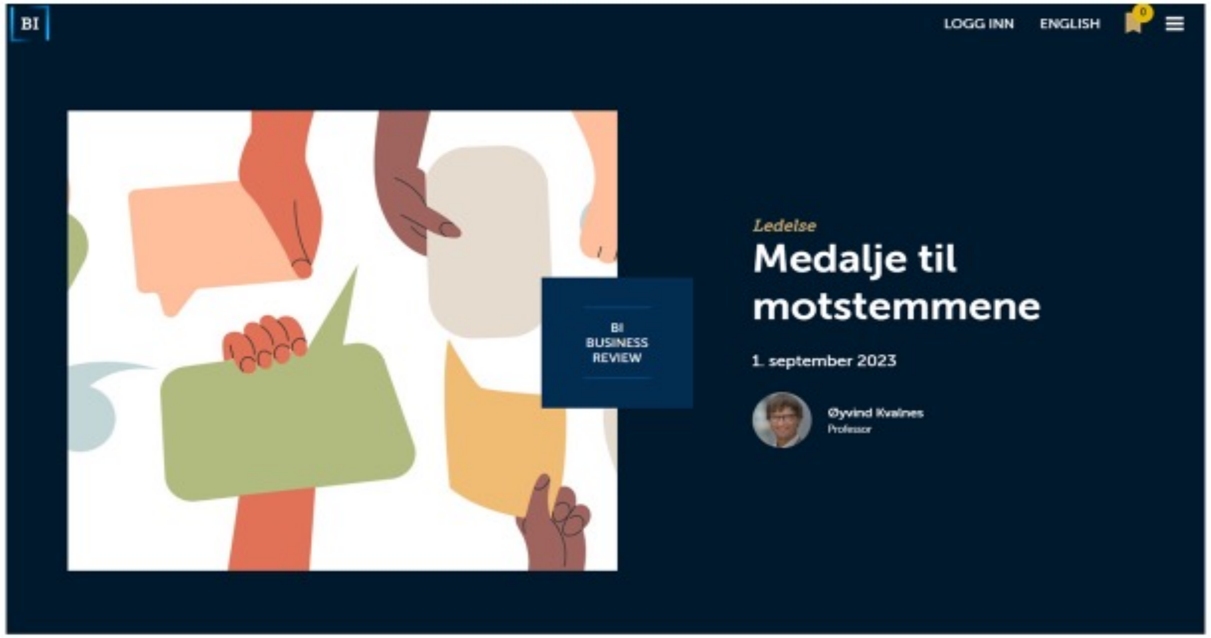

Det gjelder å feire og anerkjenne kritiske stemmer på jobb.

Nærståande transaksjonar – bakgrunn for tematilsyn 2023

- Styret skal sikre *stiftelsens* interesser - ikkje andres interesser.

- Risiko for
  - at pris og kontraktsvilkår ikkje er marknadsmessige
  - tap for stiftelsen – svekka evne til drive formålsrealisering
  - svekka tillit

- Mål: Opparbeide og dele kunnskap om transaksjonar med stiftelsens nærståande

- [Har stiftelsen din oversikt over transaksjonar med nærståande og krava til habilitet? - Lottstift]

Transaksjonar – kva situasjonar snakkar vi om?

Ei forretningsmessig (økonomisk) handling eller avtale mellom stiftelsen og ein eller fleire partar, til dømes:

- kjøp eller sal av ei vare eller teneste
- utdeling / formålsrealisering
- løn /honorar

Kven er stiftelsens nærståande?

- **Personar i særskilt posisjon eller rolle i eller overfor stiftelsen**
  - Styremedlem, dagleg leiar, opprettar, andre organ i stiftelsen.
- **Nærståande til desse personane, jf. § 5**
  - Familierelasjonar, jf. bokstv a - d
  - Selskap der vedkommande sjølv eller slektningar i bokstav a til d har bestemmande innflytelse, jf. bokstav e,
    - dvs. eig aksjar og har fleirtalet av stemmene i selskapet eller rett til å velge eller avsette fleirtal av styret

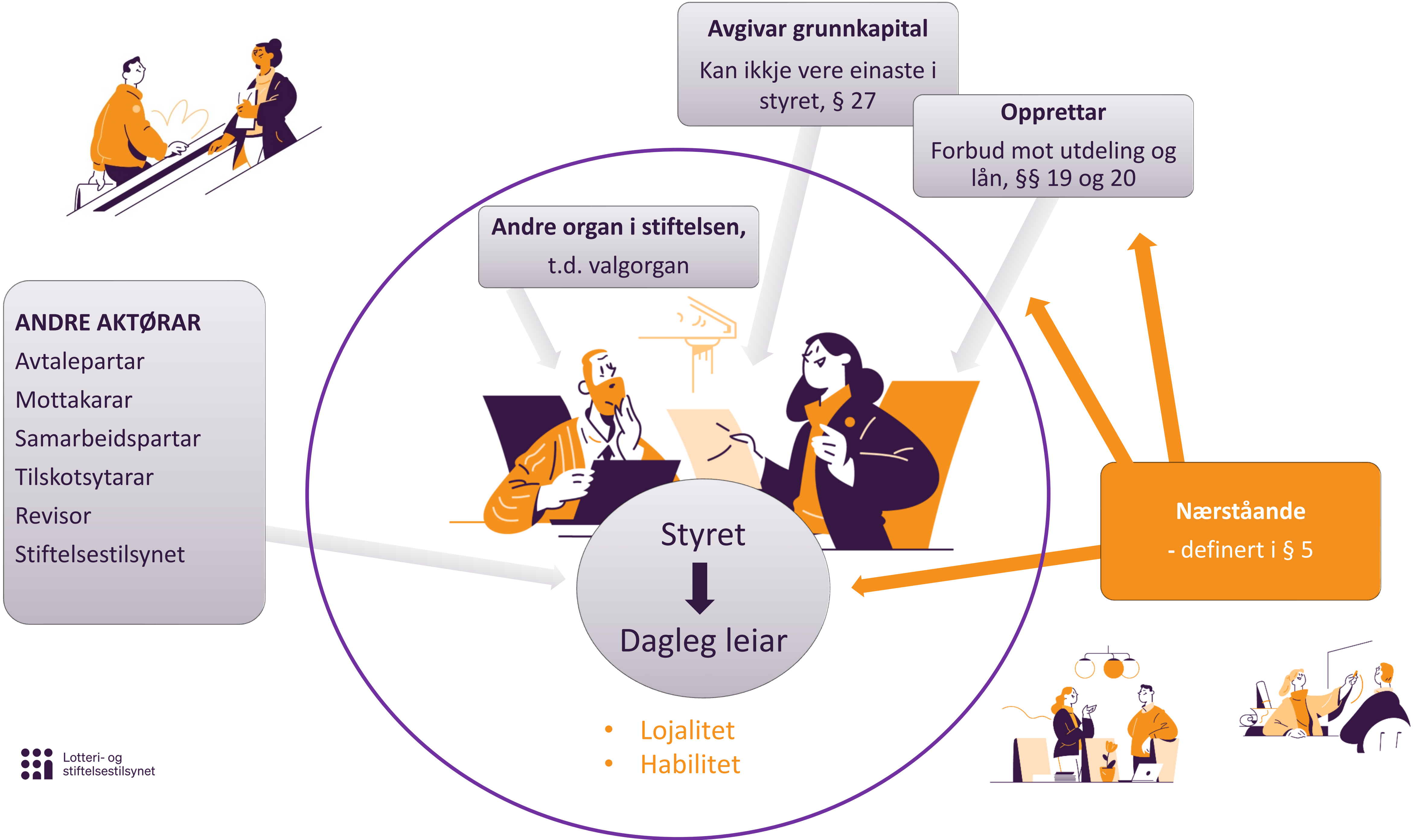
Avgivar grunnkapital
Kan ikkje vere einaste i styret, § 27
Opprettar
Forbud mot utdeling og lån, §§ 19 og 20
Andre organ i stiftelsen,
t.d. valgorgan
ANDRE AKTØRAR
Avtalepartar
Mottakarar
Samarbeidspartar
Tilskotsytarar
Revisor
Stiftelsestilsynet
Styret
Dagleg leiar
Nærstående
- definert i § 5
Lojalitet
Habilitet
Lotteri- og stiftelsestilsynet

Rolleavklaring - lojalitetsplikt

- For å unngå lojalitetskonfliktar er det viktig å ta opp til diskusjon og avklare kva rolle ein har som styremedlem i stiftelsen
  - Styremedlem og politikar
  - Styremedlem og tilsett i kommunen/fylket/staten
  - Styremedlem og oppdragstakar for stiftelsen

Andre Møller om styrelederrollen:

- Vanskelig å være både styreleder og ordfører

Styret i Stiftelsen Vegaøyan verdensarv vil vurdere en ny organisering.

diskutere dette med styringsform. Jeg har registrert i forhold til andre verdensarvsteder at det ikke er noen helt ideelle stiftelser. Dette en blanding mellom politikere og forvaltning og her

Kva krav gjeld ved transaksjonar med stiftelsens nærståande?

- Styrets ansvar for forsvarlig forvaltning og internkontroll, jf. § 30
- Styrets lojalitetsplikt
- Under / over marknadspris = utdeling
- Utdelingar må vedtas av styret og vere i tråd med stiftelsens formål.

Sikre marknadsvilkår og marknadspris på same måte og med same resultat som ville blitt avtalt mellom uavhengige partar.

– fordrar armlengdes avstand

Lotteri- og stiftelsestilsynet

Kva krav gjeld ved transaksjonar med stiftelsens nærståande? (oppsummert)

- **Kan ikkje vere i strid med forbuda i lova**
  - Ikkje lån til opprettar, opprettars nærståande, dagleg leiar, jf. § 20
  - Ikkje utdeling til opprettar eller opprettars ektefelle/sambuar eller selskap, jf. § 19
  - Ikkje utdeling som ikkje er i samsvar med formålet, jf. § 30

- **Transaksjon må ivareta stiftelsens interesser - lojalitetsplikta til stiftelsen**

- **Vurdert og inngått av habilt styre, § 37**

Når er styremedlem eller dagleg leiar inhabil?

- **Vedkommande sjølv eller nærståande har særinteresse i saka, § 37 (1)**
  - Spørsmål som har slik særlig betydning for vedkommande eller nærståande at vedkommande har «en fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse» i saka.
    - Må ha ei interesse i saka som er spesiell og av slik styrke at egna til å påvirke standpunkt i saka.
    - Normalt inhabil ved utdeling og ved inngåing av avtale med seg sjølv eller nærståande.

- **Institusjon, organisasjon eller foretak som vedkommande har stilling/verv i har økonomisk eller anna framtredande særinteresse i saka, § 37 (2)**
    - T.d. styremedlem har også styreverv i organisasjon som er tilgodesett i formålet.

Kvifor reglar om inhabilitet?

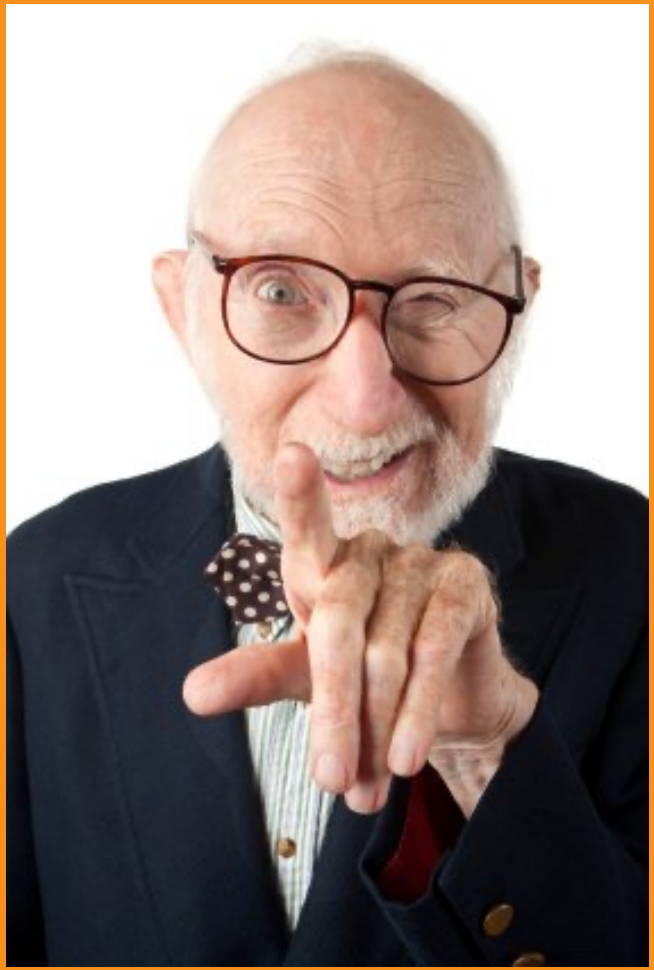

1. Sikre riktige og lojale avgjerder – fordi eit skadepotensiale når dei som tek avgjerda har særinteresse

2. Sikre tilliten til stiftelsen sine avgjerder ved at ein verken deltek i førebuinga, styrebehandlinga eller avgjerda

3. Verne styremedlem og dagleg leiar mot at det blir sådd tvil om lojaliteten deira

- Reglane gjeld:
  - styret
  - dagleg leiar
  - medlem i andre organ etter vedtektene.

Korleis førebu seg?

Ta stilling til praktisering av habilitetsreglane på generelt nivå og i den enkelte sak.

- ✓ Skap eit godt og ope miljø i styret
- ✓ Få oversikt over styremedlemmane sine roller ved årsplanlegging
- ✓ Utarbeide **rutine** med omtale av framgangsmåte ved mulig habilitet
- ✓ Kva situasjonar bør styremedlemmane vere merksame på?

Habilitet må jobbast med løpande!

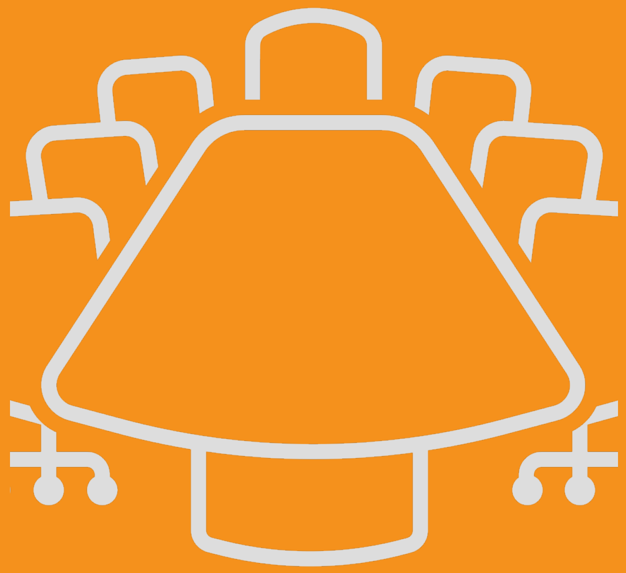

Lotteri- og stiftelsestilsynet

Sjekkliste: forventning til styret

- ✓ Er det gjort habilitetssjekk? Er habilitetsvurderingane dokumentert?
- ✓ Er transaksjonen behandla i styremøte? Er styrets vurderingar og vedtak dokumentert i styreprotokoll?
- ✓ Har styret tilstrekkeleg kompetanse for vurdering, avgjerd og gjennomføring av transaksjonen?
- ✓ Er det innhenta ekstern takst/verdivurdering?
- ✓ Er det laga formell avtale? Er avtalen behandla av styret?
- ✓ Sikrar avtalen marknadsvilkår?

Norske stiftelsars verdibidrag 2023

Utarbeidd av Oslo Economics på oppdrag frå Stiftelsestilsynet

Lotteri- og stiftelsestilsynet

osloeconomics

Norske stiftelsers verdibidrag

Samlet årlig verdiskaping i norske stiftelser og selskap som eies av stiftelser er **58,4 milliarder kroner**

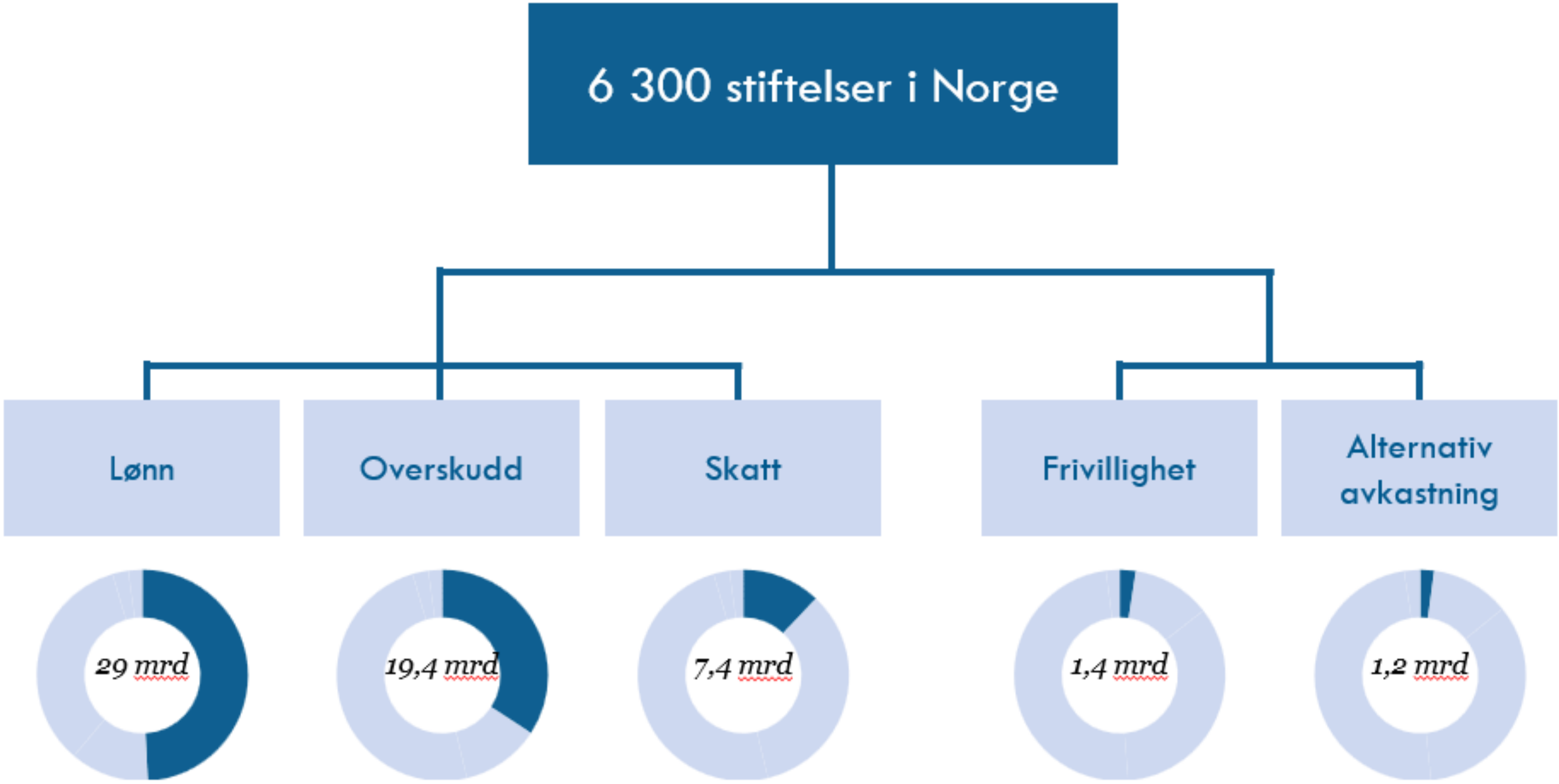

58,4 milliarder kroner er et betydelig bidrag til norsk verdiskaping. Dette tilsvarer **1,4 prosent av Norges BNP** i 2021 og er like mye som bevilget til høyere utdanning og forskning i Statsbudsjettet 2023.

Gitt en medianlønn på 537 500 kroner i privat sektor i 2021, tilsvarer lønninger på 29 mrd. kroner rundt **53 800 årsverk.** Stiftelser bidrar dermed i snitt til å sysselsette nesten **2 prosent** av Norges samlede arbeidsstyrke.

osloeconomics

Lotteri- og stiftelsestilsynet

Undersøkinga oppsummert

- ✓ Utgjer ei samla verdiskaping på 58,4 milliardar årleg
  - ✓ Like mykje avsett til høgare utdanning og forsking i Statsbudsjettet 2023
  - ✓ Over 10 000 kroner per nordmann.
- ✓ Sysselsetting den største faktoren – 54 000 årsverk - 2 % av arbeidsstyrken
- ✓ Verdibidraga frå stiftelsane er størst innan kultur og idrett (8,6 mrd)
- ✓ Norske stiftelser skaper positive ringverknadar i samfunnet (ikkje medrekna)

Verdiskaping = verdien av aktivitetar, varer og tenester skapt av stiftelsar & selskap dei eig

Undersøkinga oppsummert

Norske stiftelser deler ut stadig meir pengar til formåla sine

✓ I 2021 er utdelingane estimert til 7 milliardar kroner. Det er 1 milliard mer enn i 2019 og 4 milliardar mer enn i 2011

- Verdien av frivillig arbeid i andre organisasjoner på grunn av tildelingar og engasjement frå stiftelsar er estimert til 2,5 milliardar kroner i verdiskaping

✓ Dette tilsvarer 4 500 frivillige årsverk

✓ 4 av 10 stiftelser har frivillige

✓ Verdien av frivillig innsats i stiftelsane er 1,4 milliardar årleg

- Stiftelsars bidrag til samfunnet meir enn berekningar frå rekneskapsdata

- Caseanalyser av eit utval stiftelsar gjev meir heilskapleg bilete av verdiskapinga - døme: Stiftelsen BUA

DØME PÅ RINGVERKNADAR IDENTIFISERT I CASEANALYSENE

Auka aktivitet i befolkninga, betre folkehelse	Auka bærekraft	Reduserte økonomiske forskjellar

Lotteri- og stiftelsestilsynet

osloeconomics

Lenke til rapport og artiklar

https://lottstift.no/for-stiftelser/undersokt-for-forste-gang-norske-stiftelser-star-for-over-58-milliarder-i-verdiskaping-arlig/

Ny temaundersøking 2024

- Jobbe vidare med oppdraget bygge & dele kunnskap

- Sosial inkludering – ønsker analyse av:

- Stiftelsers betydning for inkludering og deres forebyggende rolle, både på makro-nivå og mikro-nivå.
- Stiftelsers supplement til offentlige velferdstjenester.
- Stiftelsers betydning for utvikling av nye velferdstilbud og videreutvikling av eksisterende tjenester, løsninger og sosiale tilbud. I tillegg kan stiftelsene bidra indirekte med forskning, undersøkelser og informasjon/fakta som åpenbarer eller peker på nye løsninger, tilbud og tjenester.
- Stiftelsers rolle og betydning for det norske velferdssamfunnet i årene som har vært (historisk), i dag og fremover. Herunder er det ønskelig at det trekkes frem hva slags betydning det har at de er en stiftelse, med eventuelle fordeler og ulemper dette har

- Menon Economics AS oppdrag – ferdig v/årsskiftet

Stiftelseskonferanse

24. og 25. april 2024

Lotteri- og
stiftelsestilsynet